

II. Sententiam quam ex Scripturis colligimus, Patrum interpretatio et doctrina lucidissima omnino demonstrat. Potest confidenter provocari ad Patres tam graecos quam latinos, qui saltem usque ad Augustini tempora de hac re aliquid scripserunt. Tum enim affirmando praedestinationem ad vitam aeternam consequenter ad merita praevisa, tum negando praedestinationem eandem ante praevisa merita, manifesto tuentur et vindicant sententiam quam defendimus, in locis omnibus iisque multis, ubi non « breviter et transeunter, » ut aliquando de necessitate ac gratuitate gratiae (cf. Aug. de Praed. SS. n. 27.), sed clare et diserte de hac praedestinatione ad gloriam *per se spectatam* sermonem habent. Augustinum vero et eius discipulos non hoc sensu de praedestinatione agere, ubi praedestinationem nullis praevisis meritis tamquam doctrinam Scripturarum « operiosius et diligentius » defendant, certissimum est et prudentiores ex adversariis ipsis negare non potuerunt.

Patrum multorum sententias disertas recitant Lessius de Praedest. sect. 2; Petavius de Deo l. IX. c. 3; c. 16. n. 1. 2; l. X. c. 1; de Incarnat. l. XIII. c. 1. 6; Tricassinus de Praedest. sect. 4. p. 10. sqq.; p. 71. sqq.; Carolus Du Plessis d'Argentrée in Commentario historico de Praedest. et Reprobat. (reperitur etiam in Appendice T. III. Opp. Martini Grandin Paris 1710.); Claudius Frassen in Scoto Academic T. I, qui in hoc capite opus prolixum Triassini in compendium rededit. Vide etiam Maffei Hist. theol. l. X. §. 2. n. 2; Kilber (Theologia Wirceburg. T. II.) de Praedest. art. 3.

S. Irenaeus l. IV. cc. 39. 40. (al. c. 76.) primum quidem contra Gnosticorum commentum de dupli aut triplici natura hominum alia bona, alia mala, alia media docet, bonum fieri hominem per Dei gratiam cui ipse libere cooperetur, malum resistendo Dei gratiae. « Si opera Dei es, manum artificis tui expecta.... praesta autem ei cor tuum molle et tractabile, et custodi figuram qua te formavit artifex.... Si vero obduratus respuas artem eius et ingratus existas in eum,... simul et artem eius et vitam amisisti... Non igitur ars deficit Dei,... sed ille qui non consequitur

eam, sibimet suae imperfectionis causa est... neque Deus coget eum, qui nolit continere eius artem. » Iam his duobus ordinibus hominum non modo in iudicio secundum diversitatem meritorum destinabuntur diversae habitationes, sed etiam Deus in sua praescientia bonorum et malorum eas habitationes praedestinavit. Subdit enim Irenaeus continuo: « Deus autem omnia praesciens utrisque aptas praeparavit habitationes, » luminis scilicet vel tenebrarum.

De Origene nihil dicam, quia eius auctoritas hac in quaestione forte contemnitur. Ceterum evidenter consentit aliis Patribus in locis pluribus quoad praedestinationem ad posteriores gratias et ad gloriam (de praedestinatione ad primam gratiam non difficilius fere loquitur quam PP. alii nonnulli, et potest in sensum catholicum explicari). Vide e. g. commentarium in Rom. I. tam ut est ex versione Rufini, quam ut illum descripserunt in Philocalia c. 25. Gregorius Naz. et Basilius, qui ergo et ipsi sua auctoritate eandem doctrinam tudentur (Opp. Origenis ed. de la Rue T. IV. p. 462. 463.).

Epiphanius Haeres. LXIX. n. 58. in hunc sensum cum aliis Patribus explicat Matth. XX. 23. « Non est meum dare vobis; sed si laboraveritis, paratum vobis erit a Patre meo. » Cyrillus Alexandrinus (Thesaur. T. V. P. I. p. 243.) hunc locum Matth. adhuc evidentius eadem sententiā interpretatur. « Non est meum dare vobis; non quod id praestare non posset, sed quia praemia certantium laboribus proportione respondere debent. » Comparat deinde Deum cum agonotheta praemia proponente omnibus, qui futuri sint videntes, et concludit: « ita Salvator iniquum esse censuit summum honorem prompte conferre petentibus... iis enim deferri aequius est, quibus praescientia Patris ob virtutum excellentiam hoc praeparavit. »

Chrysostomus de hac aeterna praedestinatione ex meritis praevisis disputat frequenter et diserte, ut nulli dubio locum relinquat. Hoc sensu explicat sententiam iudicis Matth. XXV. 34, ut superius citavi. « Hereditate possidete quasi proprium, quasi paternum et vestrum, iam olim vobis debitum; priusquam enim vos existeretis, haec vobis

parata erant et disposita, quia ego vos tales futuros esse praescivi » in Matth. homil. 79. al. 80. n. 2. Data opera et clarissime idem docet aliis locis. « In charitate nos praedestinavit; non a laboribus et recte factis hoc fit sed a charitate (Dei), neque a charitate sola sed etiam ex nostra virtute; nam si a charitate sola, oportaret omnes esse salvos (1). Si autem rursus a sola nostra virtute, adventus eius et omnia per ipsum administrata (oeconomia gratiae) frustra fuissent. Sed neque a sola charitate neque a nostra virtute, sed ab utrisque » in Ephes. hom. I. n. 2. Vide etiam in Rom. hom. 15. et 16. Cum Chrysostomo autem ceteri PP. graeci consentiunt Theodoretus, Oecumenius, Theophylactus. Theodoreti hic est commentarius in Rom. VIII. 29. 30. « Nam quos praescivit et praedestinavit.... Non enim simpliciter praedestinavit; sed cum praescivisset, praedestinavit... Quorum propositum (2) praescivit, hos ab initio praedestinavit, praedestinatos autem etiam vocavit. »

Inter latinos primum audiendus est s. Hilarius in Ps. 64. n. 5. « Multi vocati sunt, sed pauci electi... Itaque non res indiscreti iudicii est electio, sed ex meriti delectu facta discretio est. Beatus ergo quem elegit Deus, beatus ob id, quia electione sit dignus. Scire autem nos convenit, in quam rem hic beatus fuerit electus, scilicet in id quod sequitur: inhabitabit in tabernaculis tuis. »

Ambrosius (de fide l. V. n. 83.) eodem modo ut Epiphanius et Cyrillus explicat verba Christi Matth. XX. 23. « Quibus paratum est: ut ostenderet (Christus), Patrem quoque non petitionibus deferre solere sed meritis... Unde et Apostolus ait:

(1) Εἰ γαρ δη ἀπὸ ἀγαπης μονης, ἐχοντις ἀπαντας σωθηναι. Sententia digna Chrysostomo: si vel unus damnatur, id argumentum est certissimum, praedestinationem ad gloriam non esse factam ante praevisionem cooperationem et ante praevisa merita.

(2) Προθεσιν propositum in textibus Apostolicis, ubi sermo est de « electione secundum propositum, » Patres graeci complures quos alibi citabimus, interpretantur non de proposito Dei eligentis, sed de proposito hominum eligendorum. Haec interpretatio propositi ideo notanda est, quia evidenter ostendit, quid illi Patres de praedestinatione ad gloriam senserint.

quos praescivit et praedestinavit (Rom. VIII. 29.); non enim ante praedestinavit quam praesciret, sed quorum merita praescivit, corum praemia praedestinavit. »

In hunc alterum locum Rom. VIII. 29. auctor commentatorum in epp. Pauli inter Opp. Ambrosii cum pluribus aliis PP. eandem expressit sententiam. « *Istos quos praescivit futuros sibi devotos, ipsos elegit ad promissa praemia capessenda.* »

Quam haec res fuerit extra omnem controversiam certissima s. Hieronymo, intelliget vel solam legens eius responsionem ad quaestionem 10^{am} Hedibiae ep. 120, ubi s. doctor declarans textus difficiles ex Rom. IX. omnia, quae sunt apud Apostolum de electione inter Iacob et Esau, de vasis misericordiae et contumeliae, ait intelligenda esse de electione praecedentibus causis ex parte hominum eodem modo in electione sicut in executione. « Non salvat irrationaliter et absque iudicij veritate sed causis praecedentibus, quia alii non suscepserunt Filium Dei, alii autem recipere (gratia adiuti) sua sponte voluerunt... Ex quo ostenditur, non gentes eligi sed hominum voluntates. »

Ad discipulos ipsos Augustini quod adtinet, recolenda imprimis sunt, quae supra th. LV. n. II. 4° adtulimus ex s. Prospero. Disertissime s. Fulgentius distinguit gratuitam praedestinationem gratiae et praedestinationem gloriae, quae per se spectata est ex meritis gratiae et ideo secundum iustitiam: « Ad hanc praedestinationem pertinet et gratuita iustificatio Redemptoris, et iusta redditio iudicis; ad hanc praedestinationem pertinet misericordia, quam Paulus consequuntur est, ut fidelis esset; et corona iustitiae, quam reddet ei Dominus in illa die iustus iudex, non solum autem Paulo, sed et omnibus, qui diligunt adventum eius... quibus sicut per misericordiam praeparavit gratuitum iustificationis donum, ita per iustitiam praeparavit aeternae (1) iustificationis praemium » de Veritat. Praedestin. l. III. c. 5. Praeparationem praemii per iustitiam ita exprimit alio loco l. I. c. 24, ad Monimum: « Ostensurus

(1) Legendum probabiliter aeternum pro aeternae, vel glorificationis pro iustificationis.

itaque Deus, quid reddendum praesciverit et quid donandum (1), praedestinavit illos ad supplicium, quos a se praescivit voluntatis malae vitio discessuros; et praedestinavit ad regnum, quos ad se praescivit misericordiae praevenientis auxilio reddituros, et in se misericordiae subsequentis auxilio esse mansuros. » Vide Alticotium in Summa Augustiniana T. VI. quaest. 2. a. 4. n. 12. sqq.

Theologos, qui defendunt sententiam hucusque demonstratam, non sane omnes serie tamen bene longa eosque ex scholis diversis recensitos reperies apud Card. Toletum in 1. q. 23. a. 5. conclus. 2; apud Vasquez 1. P. disp. 89. c. 2; apud Lessium de Praedest. sect. 2. n. 8; post illos apud Petrum de Comitibus Ord. s. Augustini de Praedestin. et Reprob. disp. III. a. 9; apud Cardinalem Sfondrati ad calcem operis: « Nodus Praedestinationis dissolutus. » His tum ex antiquioribus alii multi tum recentiores plurimi imprimisque sanctitate et doctrina inter omnes eminens s. doctor Ecclesiae Salesius addi possent, ut plene satisfiat requirentibus auctoritatem scholarum. Doctiores et prudentiores inter adversarios ipsos, qui praedestinationem ante praevisa merita undique conquisitis rationibus acerrime defendunt, fateri tamen coguntur sententiam nostram « vere esse probabilem » (vide Suarez Opusc. de Auxil. I. III. c. 16. n. 8.).

Speciminis causa de Scholasticorum sententia audiatur Toletus 1. c. Postquam ad probandam praedestinationem gloriae « propter bona (merita) praevisa » (parum quidem felici selectione fateor) induxit Patrum testimonia (2), pro-

(1) Quomodo Paulus Rom. VI. 23. vitam aeternam licet reddatur meritis supernaturalibus, gratiam appellat, explicat Fulgentius. « De plenitudine quippe eius nos omnes accepimus et gratiam pro gratia (Io. I. 16.), scilicet gratiam glorificationis aeternae pro gratia iustificationis indebitae, ut gratia iustificationis omne meritum malum debeat indebito beneficio, et meritum bonum iugi confirmet auxilio, cui gratia glorificationis iustae reddatur in praemio » ad Monim. I. I. c. 10. Vide August. ep. 186. n. 10; ep. 194. n. 19.

(2) Commentarii in ep. Rom. quos Toletus iuxta saeculi XVI. parum criticam persuasionem adfert nomine Hieronymi, Ambrosii, Anselmi, non sunt horum sanctorum, sed Pelagii, Ambrosiastri (ut appellari solet); Hervaei Dolensis. Testimonia Fausti Regiensis in hac causa parvi ae-

greditur ad examinandas sententias veterum Scholasticorum. « Dices: Scholastici adhaerent omnes Augustino (1). Attende, Dei amore, ne decipiaris. S. Thomas et Scotus (2) et Durandus sunt isti; communis sententia est in contrarium, quod multi non advertunt. Imprimis ista (de praedest. post praevisa merita) est sententia Alexandri de Ales in I. q. 28; Alberti Magni; Henrici in Summ. q. 4. a. 9; q. 5. a. 5; Quodlibet 4. q. 18; et Bonaventurae 1. dist. 41. q. 2. qui dicit esse propter opera praedestinationem, licet hominibus sit incertum, propter quae opera nostra Deus id faciat. Idem Gabriel (Biel) 1. d. 41. q. 1. qui ponit praedestinationem aliquam sola Dei voluntate, ut B. Virginis et Apostolorum, aliorum propter bona opera. Idem Ockam cum schola Nominalium; idem Thomas Argentinas 1. d. 41. q. 1. Vide tu, si isti non faciant opinionem communem cum aliis, quos non vacavit videre. Horum nomine recitabo verba Alberti, qui sic dicit (1. dist. 40. a. 11; cf. Summ. P. I. Tract. XVI. q. 63. m. 2.): *Duo sunt, praescientia salvandorum et voluntas tot salvandi, in praedestinatione. Haec voluntas Dei respicit aliquid in opere nostro, quia vult tot salvari, quot bene usuri sunt gratia ab ipso donanda, nec plures; et si plures essent bene usuri gratia illa, tunc ab aeterno voluisse plures.* Haec Albertus. » Verba haec ipsa Toleti recitare placuit, cuius monitum, falli eos qui putent sententiam ab ipso et a nobis defensam minus frequentem fuisse penes veteres theologos, forte magis necessarium erat labente saeculo XVI., sed pro aliquibus neque nostra aetate erit inutile.

stimantur, Prosperi et Hilarii epistolae ad Augustinum scriptae, de quibus in th. LXI. dicemus, nihil fere ad rem pertinent.

(1) Putavit Toletus, Augustinum tenuisse praedestinationem gloriae ante praevisa merita, « qui, inquit, solus hoc induxit. » Demonstrabimus genuinam sententiam Augustini inferius th. LXII. LXIII.

(2) S. Thomae doctrinam de praedestinatione ad gloriam consequente praevisionem meritorum gratiae, si haec praedestinatio gloriae per se et distincta a praedestinatione gratiae spectetur, vindicabimus in th. LXIV. Scotus quidquid ipse senserit, nobiliores certe eius discipuli Phil. Faber Faventinus in 1. dist. 41. q. 1. disp. 58; Poncii Curs. theol. disp. 7. q. 3; Frassen in Scoto Academic T. I. Tract. II. disp. 3. a. 2. sect. 1. q. 2. aliique data opera defendunt praedestinationem gloriae post praevisa merita.